

BUDYNEK POCZTY W GDAŃSKU

UNIKATOWA INWENTARYZACJA I RYSUNKI PROJEKTOWE

KATALOG WYSTAWY CYFROWEJ

GDAŃSK – WARSZAWA 2021

Wystawa cyfrowa „Budynek Poczty w Gdańsku : unikatowa inwentaryzacja i rysunki projektowe” dostępna na stronie:
<https://archiwumcyfrowe.photoshelter.com/index/G0000o4Rmg01xPV8>

© Stowarzyszenie Liber Pro Arte

Zadanie dofinansowano ze środków Urzędu Miejskiego w Gdańsku

Stowarzyszenie Liber Pro Arte
Ul. Długa 26/28
00-950 Warszawa
e-mail: liberproarte@liberproarte.eu

SŁOWO WSTĘPNE

Celem wystawy cyfrowej pt. „Budynek poczty w Gdańsku : unikatowa inwentaryzacja i rysunki projektowe” jest propagowanie gdańskiego dziedzictwa kulturowego. Intencją organizatorów jest wprowadzenie do szerokiego dyskursu naukowo-kulturalnego nieznanymi materiałami wizualnymi, które staną się źródłem inspiracji dla miłośników i badaczy Gdańska.

Pierwszy budynek poczty powstał w tym miejscu już w latach 1831–1834, zastąpiony w latach 1896-1899 nowym gmachem, stylistycznie nawiązującym do manierystycznych budowli gdańskich z przełomu XVI i XVII w. Okazały budynek poczty uchodził za jeden z najbardziej reprezentacyjnych obiektów położonych przy „Drodze Królewskiej”, a długość jego elewacji przewyższała nawet rozmiary Ratusza Głównego Miasta. W 1945 r. gmach poczty podzielił losy miasta i został zniszczony. Po zakończeniu działań wojennych budynek odbudowano, z jednej strony nawiązując do tradycji i zachowując zasadniczą strukturę architektoniczną, z drugiej zaś wprowadzając szereg modyfikacji stylistycznych i dostosowując obiekt do nowych potrzeb.

Na wystawie zaprezentowano zespół archiwaliów, na który składa się unikatowa inwentaryzacja stanu zachowania gmachu sprzed II wojny światowej, inwentaryzacja konserwatorska zniszczeń wojennych z 1945 r. oraz projekty odbudowy zabytkowego obiektu. Warto podkreślić, że wśród materiałów znalazły się różne alternatywne warianty projektów odbudowy, które nie tylko ukazują wygląd obecny, ale uzmysławiają jak mógłby potencjalnie wyglądać gmach poczty. Różnorodny charakter materiałów ikonograficznych (rzuty, przekroje, widoki itp.), pozwala prześledzić poszczególne etapy procesu twórczego i kształtowanie się ostatecznej koncepcji odbudowy gmachu.

Wystawa uświadamia z jak wielką pieczołowitością podniesiono z ruin jeden z najważniejszych zabytków. Jednocześnie ukazuje, że odbudowę prowadzono zgodnie z zasadami nowoczesnej konserwacji, co siłą rzeczy spowodowało istotną ingerencję w strukturę substancji zabytkowej. Wysoki walor artystyczny i naukowy prezentowanych materiałów wizualnych sprawia, że zadanie niewątpliwie korzystnie przyczynia się do edukacji kulturalnej i popularyzacji wiedzy o tym ważnym zabytku.

Za unikatowością zespołu archiwaliów przemawia fakt, że zostały one wykonane nie tylko przez specjalistów z zakresu architektury i urbanistyki, ale i w ramach działalności instytucji o dziejowym znaczeniu. Materiały pochodzą ze zbiorów dawnego Ministerstwa Kultury i Sztuki, w ramach którego działał Zarząd Muzeów i Ochrony Zabytków, kierowany przez Generalnego Konserwatora Zabytków. Wśród autorów występują wybitni specjaliści, jak Władysław Czerny (wiceprezydent Gdańska) i Stanisław Bobiński. Zapewnia to wysoką jakość wykonania technicznego i niewątpliwy walor artystyczny archiwaliów, które spełniają standardy nowoczesnej i w pełni profesjonalnej inwentaryzacji zabytków, aczkolwiek dodatkowo zyskały już znaczenie historyczne.

Warto podkreślić, że tej rangi archiwalia stanowią rzadkość nawet w renomowanych zbiorach muzealnych, archiwalnych i bibliotecznych. Materiały znajdują się obecnie w archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, tym samym pozostają mało znane dla mieszkańców, miłośników i badaczy zabytków gdańskich. Wyrażamy głębokie przekonanie, że niniejsze zadanie znacząco przyczyni się do zmiany tego stanu rzeczy.

* * *

Niniejsza wystawa nie mogłaby się odbyć bez życzliwości Instytutu Sztuki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, który udostępnił unikatowy zespół rysunków, jak i bez wspaniałomyślnej pomocy Urzędu Miejskiego w Gdańsku, który dofinansował niniejsze zadanie. Pragniemy złożyć serdeczne podziękowania Władzom i Pracownikom tych szacownych Instytucji.

Zadanie dofinansowano ze środków Urzędu Miejskiego w Gdańsku

BUDYNEK POCZTY W GDAŃSKU

UNIKATOWA INWENTARYZACJA I RYSUNKI PROJEKTOWE

KATALOG WYSTAWY

POMIAR INWENTARYZACYJNY¹

Poz. kat. 1

Przedmiot: plany orientacyjny i sytuacyjny z numerami administracyjnymi domów.

Data: 2. poł. l. 40. XX w. (wg stanu z 1. poł. l. 40. XX w.).

Napisy: *STARA POCZTA GDAŃSK 1. PLAN ORIENTACYJNY | 1: 12500; PLAN SYTUACYJNY | 1:500.*

Technika: ozalid.

Wymiary: 49 x 68 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1273.

Uwagi: Rysunki orientowane.

Poz. kat. 2

Przedmiot: rzut podpiwniczenia.

Data: 2. poł. l. 40. XX w. (wg stanu z 1. poł. l. 40. XX w.).

Napis: *STARA POCZTA GDAŃSK 1. PIWNICE | 1:100.*

Technika: ozalid.

Wymiary: 100 x 57 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1274.

Uwagi: wymiary. Pieczętka P.P.K.Z.

Poz. kat. 3

Przedmiot: rzut parteru.

Data: 2. poł. l. 40. XX w. (wg stanu z 1. poł. l. 40. XX w.).

Napis: *STARA POCZTA GDAŃSK 1. PARTER | 1:100.*

Technika: ozalid.

Wymiary: 100 x 57 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1275.

Uwagi: Wymiary. Oznaczenia literowe linii przekrojowych. Pieczętka P.P.K.Z.

Poz. kat. 4

Przedmiot: rzut l p.; przekrój podłużny klatki schodowej pd.

Data: 2. poł. l. 40. XX w. (wg stanu z 1. poł. l. 40. XX w.).

Napisy: *STARA POCZTA GDAŃSK 1. I. PIĘTRO | 1:100; PRZEKRÓJ C=D | 1:100.*

Technika: ozalid.

Wymiary: 100 x 57 cm.

¹ Rysunki architektoniczne wykonano w 2. połowie lat 40. XX w. według wcześniejszych pomiarów inwentaryzacyjnych zdjętych przed zniszczeniami w 1945 r.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1276.

Uwagi: wymiary. Pieczętka P.P.K.Z.

Poz. kat. 5

Przedmiot: rzut II. piętra.

Data: 2. poł. I. 40. XX w. (wg stanu z 1. poł. I. 40. XX w.).

Napis: *STARA POCZTA GDAŃSK 1. II PIĘTRO | 1:100.*

Technika: ozalid.

Wymiary: 100 x 57 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1277.

Uwagi: wymiary. Pieczętka P.P.K.Z.

Poz. kat. 6

Przedmiot: przekrój poprzeczny łącznika (przy ul. Pocztowej) z widokiem elewacji dziedzicznej budynku głównego (przy ul. Długiej).

Data: 2. poł. I. 40. XX w. (wg stanu z 1. poł. I. 40. XX w.).

Napisy: *STARA POCZTA GDAŃSK 1. PRZEKRÓJ G-H; 1:100.* Na verso dopisek oł.: *Gdańsk – Stara poczta – inwentaryzacja nr 4432-4441.*

Technika: ozalid.

Wymiary: 57 x 66 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1280.

Uwagi: wymiary. Pieczętka P.P.K.Z.

Poz. kat. 7

Przedmiot: przekrój poprzeczny łącznika (jw.) z widokiem elewacji dziedzicznej budynku pd.

Data: 2. poł. I. 40. XX w. (wg stanu z 1. poł. I. 40. XX w.).

Napisy: *STARA POCZTA GDAŃSK 1. PRZEKRÓJ E-F; 1:100.*

Technika: ozalid.

Wymiary: 47 x 35 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1279.

Uwagi: wymiary. Pieczętka P.P.K.Z.

Poz. kat. 8

Przedmiot: przekrój podłużny z widokiem elewacji zach. łącznika.

Data: 2. poł. I. 40. XX w. (wg stanu z 1. poł. I. 40. XX w.).

Napis: *STARA POCZTA GDAŃSK 1. PRZEKRÓJ A-B | 1:100.* Na verso dopiski oł.: *Gdańsk – Stara poczta – inwentaryzacja nr 4432-4441; GDAŃSK. POCZTA – INWENTARYZACJA.*

Technika: ozalid.

Wymiary: 100 x 38 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1278.

Uwagi: pieczętka P.P.K.Z.

Poz. kat. 9

Przedmiot: budynek główny, fasada.

Data: 2. poł. I. 40. XX w. (wg stanu z 1. poł. I. 40. XX w.).

Napisy: *STARA POCZTA GDAŃSK 1. ELEWACJA OD UL. DŁUGIEJ; 1:100.*

Technika: ozalid.

Wymiary: 53 x 35 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1281.

Uwagi: pieczętka P.P.K.Z.

Poz. kat. 10

Przedmiot: Budynek gł., elewacja zach.

Data: 2. poł. I. 40. XX w. (wg stanu z 1. poł. I. 40. XX w.).

Napisy: *STARA POCZTA GDAŃSK 1. ELEWACJA OD UL. POCZTOWEJ; 1:100.*

Technika: ozalid.

Wymiary: 51 x 73 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1284.

Uwagi: pieczętka P.P.K.Z.

Poz. kat. 11

Przedmiot: Budynek pd., fasada.

Data: 2. poł. I. 40. XX w. (wg stanu z 1. poł. I. 40. XX w.).

Napisy: *STARA POCZTA GDAŃSK 1. ELEWACJA OD UL. OGARNEJ; 1:100.*

Technika: ozalid.

Wymiary: 52 x 37 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1282.

Uwagi: pieczętka P.P.K.Z.

Poz. kat. 12

Przedmiot: Budynek pd., elewacja wsch.

Data: 2. poł. I. 40. XX w. (wg stanu z 1. poł. I. 40. XX w.).

Napisy: *STARA POCZTA GDAŃSK 1. ELEWACJA OD UL. POCZTOWEJ; 1:100.*

Technika: ozalid.

Wymiary: 48 x 35 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1283.

PROJEKT KONCEPCYJNY ODBUDOWY²

Poz. kat. 13

Przedmiot: rzut parteru.

Autor i datowanie: Węgrzecki(?), 2. poł. I. 40. XX w.

Napis: *R.U.T.T. w Gdańsku. parter 1/200.*

Technika: ozalid.

Wymiary: 55 x 50 cm

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1285.

Uwagi: objaśnienia pomieszczeń. Pieczętka P.P.K.Z.

Poz. kat. 14

Przedmiot: rzut I piętra.

Autor i datowanie: Węgrzecki(?), 2. poł. I. 40. XX w.

Napis: *R.U.T.T. w Gdańsku. 1-e piętro 1/200.*

Technika: ozalid.

Wymiary: 59 x 50 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1286, z / 1286a.

Uwagi: objaśnienia pomieszczeń. Pieczętka P.P.K.Z. Załączono 2 egz. odbitek.

Poz. kat. 15

Przedmiot: rzut II piętra.

Autor i datowanie: Węgrzecki(?), 2. poł. I. 40. XX w.

Napis: *R.U.T.T. w Gdańsku. 2-e piętro 1/200.*

Technika: ozalid.

Wymiary: 55 x 49 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1287.

Uwagi: objaśnienia pomieszczeń. Pieczętka P.P.K.Z.

Poz. kat. 16

Przedmiot: rzut III piętra.

Autor i datowanie: Węgrzecki(?), 2. poł. I. 40. XX w.

Napis: *R.U.T.T. w Gdańsku. 3-e piętro 1/200.*

Technika: ozalid.

Wymiary: 54 x 51 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1288.

² Urząd pocztowy wraz z domami zaadaptowanym na potrzeby poczty.

PROJEKT REKONSTRUKCJI ELEWACJI³

Poz. kat. 17

Przedmiot: urząd pocztowy (budynek główny nr 22/25). Szkic.

Autor i datowanie: Stanisław Bobiński, Władysław Czerny, 1948 r.

Napis: *GMACH POCZTY W GDAŃSKU*.

Technika: ozalid.

Wymiary: 45 x 34 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1295.

Poz. kat. 18

Przedmiot: domy adaptowane na potrzeby poczty. Szkic.

Autor i datowanie: Stanisław Bobiński, Władysław Czerny, 1948 r.

Napis: *wariant 1*.

Technika: ozalid.

Wymiary: 23 x 34 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1296.

Poz. kat. 19

Przedmiot: domy adaptowane na potrzeby poczty, wariant z piętrem attykowym zwieńczonym naczółkiem.
Szkic.

Autor i datowanie: Stanisław Bobiński, Władysław Czerny, 1948 r.

Napis: *wariant 2*.

Technika: ozalid.

Wymiary: 23 x 34 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1296a.

Poz. kat. 20

Przedmiot: część parteru ze sklepem. Szkic.

Autor i datowanie: Stanisław Bobiński, Władysław Czerny, 1948 r.

Napis: *wariant rozmieszczenia sklepu*.

Technika: ozalid.

Wymiary: 32 x 18 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1297.

³ Projekt rekonstrukcji elewacji według stanu z 3. ćw. XIX w. na podstawie rycin i fotografii ówczesnych kamienic mieszczańskich. Rysunkom towarzyszy list autorstwa Władysława Czernego z opisem koncepcji projektowanej odbudowy, adresowany do Kazimierza Saskiego (rkps, kk. 3, z dat. 22.11.1948 r. i pieczętką P.P.K.Z.).

Poz. kat. 21

Przedmiot: urząd pocztowy i budynki adaptowane na potrzeby poczty nry 22-29, fasada północna.

Autor i datowanie: Stanisław Bobiński, Władysław Czerny, 1948 r.

Napis: *ELEWACJA OD UL. DŁUGIEJ 1/100*. Dat. i sygn.: 8.11.48. | (-) Czerny. Bobiński.

Technika: ozalid.

Wymiary: 85 x 33 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1294, z / 1294a.

Uwagi: na odbitkę nr inw. z/1294 naniesiono przekrój poziomy lica cokołu fasady, numery adresowe domów i kolorystykę elewacji.

Poz. kat. 22

Przedmiot: elewacja zachodnia. Wariant 1.

Autor i datowanie: Stanisław Bobiński, Władysław Czerny, 1948 r.

Napis: *ELEWACJA OD UL. POCZTOWEJ – 1/100*. Dat. i sygn.: 5.2.48. | (-) Czerny – Bobiński.

Technika: ozalid.

Wymiary: 97 x 33 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1292.

Poz. kat. 23

Przedmiot: elewacja zachodnia. Wariant 2.

Autor i datowanie: Stanisław Bobiński, Władysław Czerny, 1948 r.

Napis: *ELEWACJA OD UL. POCZTOWEJ – 1/100*. Dat. i sygn. oł.: 8.11.48. | (-) Czerny – Bobiński.

Technika: ozalid.

Wymiary: 98 x 32 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1293.

Uwagi: rysunek podkolorowany.

Poz. kat. 24

Przedmiot: fasada pd. budynków (od ul. Ogarnej). Wariant 1.

Autor i datowanie: Stanisław Bobiński, Władysław Czerny, 1948 r.

Napis: *ELEWACJA OD UL. OGARNEJ – 1/100*. Dat. i sygn. oł.: 8.11.48. | Czerny – Bobiński.

Technika: ozalid.

Wymiary: 91 x 31,5 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1291.

Uwagi: oznaczenia literowe domów. Rysunek kolorowany kredką wielobarw.

Poz. kat. 25

Przedmiot: fasada pd. budynków (od ul. Ogarnej). Wariant 2.

Autor i datowanie: Stanisław Bobiński, Władysław Czerny, 1948 r.

Napis: *ELEWACJA OD UL. OGARNEJ – 1/100*. Dat. i sygn. oł.: 8.11.48. | *Czerny – Bobiński popr. 4.2.49.*

Technika: ozalid.

Wymiary: 95 x 33 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1289.

Poz. kat. 26

Przedmiot: fasada pd. budynków (od ul. Ogarnej). Fragment z budynkiem 4-osiowym.

Autor i datowanie: Stanisław Bobiński, Władysław Czerny, 1948 r.

Napis: *wariant z pozostawieniem detalu dotychczasowej elewacji.*

Technika: ozalid.

Wymiary: 29 x 33 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1290.

STUDIUM PROJEKTOWE ODBUDOWY I MODERNIZACJI⁴

Poz. kat. 27

Przedmiot: fasada północna. Wersja 1 z oknami I i II piętra, ujętymi wspólnym obramieniem zwieńczonym trójkątnym naczółkiem oraz z trzema szczytami (z oknami poddasza w osiach środkowej i skrajnych), o wykrojach falistych i spływami wolutowymi. Szkic koncepcyjny.

Datowanie: ok. 1950 r.

Technika: ołówek, kalka.

Wymiary: 48 x 37 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1302.

Poz. kat. 28

Przedmiot: fasada północna. Część środkowa z wejściem gł., szkic.

Datowanie: ok. 1950 r.

Technika: ołówek, kalka.

Wymiary: 21 x 33 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1298b.

⁴ Studium elewacji budynku głównego urzędu pocztowego.

Poz. kat. 29

Przedmiot: fasada północna.

Datowanie: ok. 1950 r.

Technika: ołówek, kalka.

Wymiary: 75 x 50 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1298a.

Poz. kat. 30

Przedmiot: fasada północna.

Datowanie: ok. 1950 r.

Technika: ołówek, kalka.

Wymiary: 61,5 x 40 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1298.

Poz. kat. 31

Przedmiot: wersja 2 z podziałem fasady gzymsami międzykondygnacyjnymi, z oknami I piętra zwieńczonymi trójkątnymi naczółkami oraz trzema szczytami uskokowymi z oknami poddasza rozmieszczonymi jak w wersji 1.

Datowanie: ok. 1950 r.

Technika: ołówek, kalka.

Wymiary: 61,5 x 40,5 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1299.

Poz. kat. 32

Przedmiot: wersja 3 z zastosowaniem w części środkowej fasady (między ryzalitami) zdwojonych, dwukondygnacyjnych pilastrów między oknami I i II piętra oraz z trzema dwukondygnacyjnymi szczytami (z oknami poddasza rozmieszczonymi jak w wersji 1), ujętymi pilastrami i zwieńczonymi falistym naczółkiem.

Datowanie: ok. 1950 r.

Technika: ołówek, kalka.

Wymiary: 49 x 37 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1300.

Poz. kat. 33

Przedmiot: wersja 4 z pięcioma szczytami oraz opracowaniem architektonicznym fasady parteru i pięter jak w wersji 3.

Datowanie: ok. 1950 r.

Technika: ołówek, kalka.

Wymiary: 37 x 26,5 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1301.

Poz. kat. 34

Przedmiot: fragmenty fasady ze szczytami o rozbudowanych formach, szkice.

Datowanie: ok. 1950 r.

Technika: ołówki, kalka.

Wymiary: 50 x 36 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1303.

Uwagi: załączono odbitki ozalidowe nr inw. z / 1303a, z / 1303b, z / 1303c.

Poz. kat. 35

Przedmiot: szczyty: 13 wariantów rozwiązania formy architektonicznej, szkice.

Verso napis: *GDAŃSK – POCZTA – SZKICE ELEW. OPRAC. W G.U.K. sztuk 20.*

Datowanie: ok. 1950 r.

Technika: ołówki, kalka.

Wymiary: 375 x 49,5 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1304a.

Uwagi: pieczętka P.P.K.Z.

Poz. kat. 36

Przedmiot: szczyty zwieńczone naczółkiem półkolistym, ze spływami wolutowymi po bokach oraz z pilastrami obejmującymi płaszczyznę z oknami (jednym lub trzema), szkice.

Datowanie: ok. 1950 r.

Technika: ołówki, kalka.

Wymiary: 77 x 31 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1304.

Uwagi: załączono odbitki ozalidowe nry inw. z / 1304b, z / 1304c, z / 1304d, z / 1304e, z / 1304f, z / 1304g.

Poz. kat. 37

Przedmiot: elewacja zachodnia. Wersja z oknami I piętra zwieńczonymi naczółkami trójkątnymi.

Datowanie: ok. 1950 r.

Technika: ołówki, kalka.

Wymiary: 51,5 x 40 cm.

Instytut Sztuki PAN, nr inw. z / 1305.

Zadanie dofinansowano ze środków Urzędu Miejskiego w Gdańsku

